

משך חכמה הפטרות פרשת וילך

(הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' א - לקיך כי כשלת בעונך.

אמרו ביומא (כב, ב): כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמרא סיייעיא, שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתיים ולא עלתה לו (עכ"ל). הענין, דלהעבירה צריך הצלחה, כי באמת חלול השם שבא מן העבירה קשה כפליים יותר מן העבירה. והעד הנאמן על זה מאמר ר' אלעי בחגיגה (טז, א): אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירים אותו (וילבש שחורין ויתעטף שחורין ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא). ולכן אמרו שהחמירה התורה בגנב מגזלן, כי לא חס על כבוד קונו, ומפני בשר ודם היה ירא ומפני השם לא היה ירא, והוא מבזה כבוד השי"ת. ולכן יתכן אם הוא מודה בקנס פטור (שם עה, א), כי לא נמצא בעדים, ואין כאן חלול השם כי לא היה במעמד אנשים. וכן לפי ערך האנשים הרואים ולפי הרגשת הדבר ופעולתו אצל הרואים, וכמו שאמרו כי קדוש השם בפני עשרה מישראל, וכן חלול השם בפני עשרה, וכיוצא בזה לפי ערך.

והנה העבירה עצמה עושה אותה במכוון להנאת העושה ולרצונו ולזדון לבו. לא כן חלול השם אשר אינו מכוון כלל אצל העושה, רק תלוי בפעולת הדבר אצל זולתו. 'ואין מקיפין בחלול השם - אחד שוגג ואחד מזיד' [פרק קמא דקדושין (מ, א)]. כי כאשר נהרג האדם בשוגג, מצוה ביד גואל הדם להרגו, דהא האיש נרצח. כן הדבר בחלול השם שכבוד השי"ת נקלה אצל ההמון. ויש שני אנשים עברו עבירה אחת, זה נתפייס עם קונו וזה לא נתפייס, כי זה עבר ולא ראו אנשים אשר פעל אצלם חלול השם, ומזה נסבה חלול השם.

ולכן בעבירות דוד, עבירה דהסתה, כן עבירה דבת שבע, לא היה חלול השם, כי מי ראה! ולכן הקפיד על יואב, וכמו שאמר (מלכים - א, ב, ה) "ואשר עשה לי יואב", שהראה מכתבו, כי הוא גרם שיהיה חלול השם. לא כן עבירה דשאול שעבר על דברי הנביא בפרהסיא, היה קיקלון לנביא השם וכבוד השי"ת הוקל בעיני ההמון. וזה שדברנו כי לעבירה צריך הצלחה שלא יהא חלול השם. ועל זה אמרו (יומא כב, ב) גברא דמרא סיייעיה. ולכן אמר "שובה ישראל עד ה' א - לקיך", כי מלכותא דרקייע כעין מלכותא דארעא (ברכות נח, א), והנה על הכל יש שופטים, (קהלת ה, ז) "וגבוה מעל גבוה (שומר, וגבוהים עליהם)", ומימינים ומשמאילים, ופעמים מטים לכף זכות מחמת איזה זכות. אבל בעון מרד הנוגע בכבוד המלך, אז כולם מחייבים, כי מי יוכל למחול על כבוד המלך, בלעדי המלך בעצמו יוכל למחול אחרי הבכי והרחמים. ולכן אמר "שובה ישראל עד ה' אלהיך" - פירוש שעד ה' בעצמו יגיע התשובה, כי מי יוכל למחול חוץ ממנו - "כי כשלת בעונך, כי היה לך העדר הצלחה, כי מלבד מכוון חטאך היה חלול השם גדול מאוד, ורק ה' ברחמיו רב חסד ומרבה לסלוח.

ובירושלמי ריש סנהדרין אמרו אף הקדוש ברוך הוא אינו דן יחיד, שנאמר (מלכים שם) "וכל צבא השמים עומדים וכו'", וכשהוא חותם, אינו חותם אלא ביחיד שנאמר (דניאל י, כא) "אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת (ואין אחד מתחזק עמי על אלה)". והנה כל ימי תשובה, שמלך יושב על כסא, "וצבא השמים עומדים עליו", יכול להועיל רק על עבירות שאין בהם חלול השם ושוקלים זכויות כנגד עבירות. אבל על חלול השם, על זה אמרו "אם יכופר לכם העון עד תמותון בית ישראל" (ישעיה כב, יד). כי אין יום הכיפורים מכפר [סוף יומא (פו, א)]. ורק בעת החתימה, שהשי"ת דן יחיד, אז הוא שעת הכושר שהשי"ת יסלח מרוב טובו אחרי גודל הבכי והחרטה, כי אם הוא ימחול על חלול כבודו, מי יאמר אליו?! לכן בנעילה סדרו הפסוקים (יחזקאל יח, לא - לג) "למה תמותו וכו' כי לא אחפוץ במות המת... והשיבו וחיו" וכיוצא בזה, כי הכל על עון חלול השם יתברך. וזה (דניאל שם) "הרשום בכתב אמת", כי יש מחשבה לתשובה ויש תחילת התנוצצות המחשבה, אשר באמת לבבינו אטום, ורק להתוכן עלילות ובוחן כליות נגלה כי יש תחילת התנוצצות טהרה, אשר אם יקרה איזה דבר טוב לאיזה ענין יולד מחשבה טהורה או גם פעולה טובה מן שעה זו. ועל זה נאמר "כי אתה לבדך בוחן כליות ולב". כי מחשבה שבלב גם מלאכים יודעים. ובשבת (קג, א במשנה) אמר: הכותב שתי אותיות אינו חייב רק משום רושם. שזה סימן אם יוצרך הקרש לחבירו, כי אין זה כתב. לכן ב"כתב אמת" אצל השי"ת לבד גם "רשום". היינו גם תחילת הטהרה אשר באמצעות העיניים אולי יוצלח גם הוא, והבן.